

Владимир Мајсторовић¹

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЈАПАНА

Извод: Јапан је у погледу образовања, културе, науке, технологије и економије једна од водећих земаља света. Захваљујући Министарству за образовање, културу, науку и технологију Јапанске фондације, њиховим водичима, преводиоцима, хотелијерима и другим особљем који су бринули о читавој организацији и боравку 64 професора из 22 земље света, током 14 дана студијског боравка стало је више садржаја него што би ми сами могли да видимо и упознамо за неколико месеци. На лицу места упознали смо људе пријатног осмеха, градове модерног дизајна, музеје богате експонатима, очуване културно историјске споменике, посетили смо школе и упознали се са системом образовања...

Кључне речи: Јапан, географске занимљивости.

Увод

Током четрнаест дана колико смо провели у Јапану прелазили смо стотине километара авионом, метроом, возом шинкансеном, фериботом, аутобусом и пешачењем. Осим главног града Токија посетили смо Хирошиму, острво Мијађима, Кјото, Осаку, Фушиокаку (једно од многобројних бањских туристичких места). Токио је политички, телекомуникациони и економски центар земље, Осака је центар за биотехнологију, савремену електронику и роботiku, док су Кјото, острво Мијађима и Фушиокаку туристички и културни центри, са бројним културно историјским споменицима од којих се многи налазе на Листи светске културне баштине под заштитом УНЕСКА. Градови су огромни са модерним грађевинама, повезани беспрекорно чистим и савременим саобраћајницама са метроима, станицама и линијама који спајају практично све тачке насеља. С друге стране бањска туристичка места и удаљена села, као да су на другој планети, скривена у дивљини, окружена зеленилом натакнуте природе.

Назив, величина и географски положај

Јапанска реч за Јапан је Нипон (Nippon), што значи „Земља где излази сунце“, или „Земља излазећег сунца“.

---

¹ Владимир Мајсторовић

Јапан има површину од око 378.000 км², а на његовим острвима живи око 127.687.000 становника (2004.).

Јапан је острвска земља Источне Азије. Налази се између Јапанског мора на западу и Тихог океана на истоку, а од копненог дела Азије (полуострво Кореја) удаљена је 200 км. Јапански архипелаг пружа се правцем североисток-југозапад, у дужини од око 3.500 км.

Природа

Јапански архипелаг се састоји од око 6.800 великих и малих острва и острваца, од којих су многа ненасељена. Највећа и најгушће насељена су четири острва: Хоншу, Хокаидо, Кјушу и Шикоку. Острва су претежно планинска и заузимају око 67%, док равнице заузимају око 13% територије. Уске равнице распоређене су претежно дуж обала. Јапан се налази у „ватреном појасу Пацифика“, у области где се јављају чести земљотреси и вулкани (80 активна). Међу бројним вулканима најпознатији је Фуџијама (3.776 м) на острву Хоншу, уједно највиши врх Јапана.

Јапан има маритимну климу, условњену утицајима мора у окружењу, монсонским ветровима, океанским струјама и рељефом. Централни и најгушће насељени део Јапана око Токијске равнице има хладне али кратке зиме са средњом јануарском од 3°C (Токио) и топла влажна лета са средњом јулском температуром од 25°C. Јапан има густу хидрографску мрежу. Велики број језера настао је у кратерима угашених вулкана, а многа од њих спадају у главне природне лепоте Јапана. Са више од 17.000 различитих врста биљака вегетација Јапана је разноврсна. Од природних богатстава поред шума, значајне су водне снаге, природни и топли минерални извори, рибе и разноврсни плодови из мора и океана.

Становништво

Укупан број становника који живи на територији Јапана, према процени за 2004. годину износи око 127.687.000 становника. Са просечном густином насељености од око 342 км², Јапан је једна од најгушће насељених земаља света. Највећи део популације живи у густо насељеним областима на источној, пацифичкој обали централног острва Хоншу, где се налази највећи број великих градова. Јапанска популација спада у демографски старо становништво. Према подацима Јапанске владе из 2006. г. готово сваки пети Јапанац има 65 година или више. Јапан је по броју стогодишњака први у свету. Према подацима из 2006. године било их је 25.554,

што је дотадашњи рекорд. Становништво Јапана етнички је веома хомогено (Јапанци 99,4%). Традиционална јапанска веровања и обичаји своје корене вуку из праисторијских обичаја, а највећи део њих чини основу Шинто религије. Од укупног броја верника највише је припадника шинтоистичке религије (50,3%), затим будизма и хришћанства (око 1%).

Државно уређење

Према државном уређењу Јапан је парламентарна монархија - царевина. На челу државе је Цар, који према одредби Устава представља „симбол државе и јединство народа“ и нема велика овлашћења. Јапан је земља са најстаријом наследном монархијом на свету. Тренутни цар Акихито је 125 суверен у традиционалном начину рачунања (од јануара 1989. године). Цар именује за премијера особу коју је изабрала Скупштина, а за врховног судију проглашава особу именовану за ту позицију од стране владе.

Владу од 1994. године сачињавају Премијер и шефови 12 министарства. Преосталих 8 министара без портфеља налазе се на челу важних извршних органа и агенција. Премијер је главни извршни чиновник јапанске Владе и Кабинета. Кабинетски систем усвојен 1885. године до данашњих дана је у употреби без прекида.

Привреда

У привредном погледу Јапан је водећа земља света, а данас заостаје само за САД. Јапанска привреда се развија брзим темпом, а њен економски просперитет подстакао је развој читаве Источне Азије. Јапан има велике мултинационалне компаније које улажу своја средства у развој нових технологија, али и у експлоатацију природних богатстава широм света. Такође, Јапан пласира свој капитал и у развој нових привредних грана, што му доноси огроман екстра профит. По технолошким открићима и проналасцима нових уређаја, апарата и машина Јапан се убраја у прве земље света.

Пољопривреда је савремена, механизована, а поред тога заступљена је велика примена низа агротехничких мера. Главне пољопривредне културе које се узгајају су пиринач, пшеница, јечам, кромпир, крмно биље, чај, памук, разно воће и поврће. У сточном фонду највише има говеда свиња и живине. Риболов је добро развијен и организован, а по годишњем улову рибе Јапан је годинама међу водећим земљама света.

Високо развијена индустрија највећим делом се заснива на увозу сировина и енергије, стручној радној снази, високој примени аутоматиза-

ције и роботике што јој даје високу продуктивност у раду. Јапан је један од водећих светских произвођача аутомобила (Тојота, Нисан, Хонда), камиона, бродова, локомотива и вагона. Електронска индустрија је у светском врху, а највеће компаније су Сони, Хитачи, Фуџицу, Неџ и друге. Јапан је у свету познат по изради квалитетних и прецизних апарата и инструмената: сатова, микроскопа, двогледа, фотоапарата и камера. У већини јапанских фабрика праве се најсложенији електро делови (микрочипови, процесори, хардверски системи), док се комплетно склапање производи изводи у Кини, Малезији, Тајланду, Мексику итд.

Услугне делатности остварају велику добит за јапанску привреду, а најважније су трговина на велико и мало, саобраћајне, комуникационе, финансијске и друге услуге, осигурање и туризам.

Туризам - Јапан годишње посети преко 4 милиона страних туриста. Популарне туристичке дестинације су главни град Токио, културни центри Нара и Кјото са древним храмовима, јапанским вртovima, Сапоро и други зимски туристички центри, као и многобројне бање којих има готово у свим деловима земље. Популарне су и добро су посећене бројне културне и туристичке манифестације посвећене неговању цвећа или дрвећа, очувању традиције и народних обичаја, храмова и народног градитељства. Популаран је риболов, планинарење или обилазак језера вулканског порекла. Развијени су сви облици саобраћаја. Јапан има савремену и модерну железничку мрежу. Јапанци држе светски рекорд у брзини железнице („магнетно-лебдећи“ воз на једној шини је на пробној прузи Јаманаши 2003. године достигао брзину од 581 километара на час). Друмска мрежа је такође савремена и густа, а сви већи градови су повезани аутострадама. Добро је развијен и авио саобраћај, а најважнија ваздушна лука у овом делу света је Нарита, код Токија. Поморски саобраћај има велики значај с обзиром да је Јапан острвска земља, а главне луке су: Јокохама, Токио, Кобе, Осака.

По укупној трговачкој флоти Јапан је међу водећим земљама света. Јапан највише извози: аутомобиле, бродове, гвожђе, челик, металне производе, машине, електронске уређаје, оптичке инструменте, а увози нафту, угаљ, руде, полуфабрикате и пољопривредне производе.

Култура

Јединствена јапанска култура представља мешавину елемената различитих култура, као што се може закључити, на основу начина одевања, исхране, културе становања и друго, где се може видети да у њима коегзистирају традиционални јапански, кинески, али и западни европско-амерички стил. Може се рећи да је карактеристика Јапанаца да одређене

добре стране културних утицаја адаптира својим потребама, без негирања својих традиционалних културних извора. Богата је ризница јапанског културног стваралаштва у које убрајамо: традиционалне фестивале, представљање разних уметничких дела и специфичне технике које се користе у уметности, позоришне представе, традиционални занати, церемоније припремања чаја, аранжирање цвећа (икебана), узагајање минијатурног дрвећа (бонсаи), уређење вртова, специфична архитектура (јапански храм, павиљон), борилачке вештине (карате, аикидо, сумо, џудо, кендо...) и друго. Из богате ризнице јапанског културног стваралаштва поменућемо неке значајније и јединствене.

Јапански врт

Јапански вртови поседују јединствену лепоту, која произилази из комбинације различитих природних елемената, те представљају природу у малом. Посебност чини мешавина разног дрвећа, цвећа, жбуња, али и брежуљака песка, воде, камена и стена које осликавају јапански рељеф. Груписано камење које обезбеђује основни оквир разноврсно биље, језерца, мостови и стазе представљају главну карактеристику јапанског врта.

Слика 1. Јапански врт

Церемонија припремања чаја

Чајна церемонија јесте ритуалан начин припремања и пијења зеленог чаја у праху „мача“, у друштву пријатеља и гостију. Церемонија припремања чаја „садо“ (пут чаја) представља неку врсту вишег симбола

естетског васпитања. Култура припремања чаја има традицију дугу преко 600 година. Данас, овај ритуал је популарна врста хобија, а многи јапанци узимају часове. И у многим школама негује се ова традиција где се деца уче припреми.

Икебана

Икебана је јапански назив што значи живо цвеће. Вештина аранжирања цвећа има дугу традицију и врло је популарна у Јапану још од 14. века. У Јапану постоји преко 2.000 врста школа за аранжирање цвећа различитих врста, али је свима заједничка идеја да се постигне што већа сличност са изгледом и положајем цветовау природи.

Бонсаи

Бонсаи је јапанска реч састављена од речи „бон“ што значи саксија и „саи“ - дрво. То је јапански назив за минијатурно, урасно и у саксији неговано дрво, тзв. патуљасто дрвеће. Мало стабло дрвета у саксији се развија као свако друго стабло у природи, само му се одређеним поступцима обуздава раст у висину. Циљ узгајивача је да се створи верна минијатурна копија стабла у природи, као нпр. дрво бора, бреста, трешње и слично.

Образовање

Јапан спада у најбоље образовне нације света, с обзиром да проценат оних са основним образовањем износи готово 99%, да неписмених готово да нема и да се Јапан захваљујући улагањима у образовању нашао међу водећим светским економским силама света.

У Јапану делује систем 6-3-3-4, што значи: шест година основне школе, три године ниже и три године више средње школе, као и четири године универзитетског образовања. Обавезно школовање траје девет година. Наиме, деца су у обавези да похађају наставу шест година (у узрасту од 6 до 12 година) у основним и три године у нижим средњим школама (у узрасту од 12 до 15 година).

У тих првих девет година школовања 99% јапанске деце одговарајућег узраста похађа школе. Након тога следи више средње образовање. Иако упис у вишу средњу школу није обавезан проценат оних ученика који се уписују прелази 92%, што је свакако импозантан податак. Родитељи помажу, утичу и доста улажу да би уписали децу у што боље школе. Због тога се деца шаљу да похађају додатне школе да би им се осигурао упис у што бољу нижу, а касније и више средњу школу. Образовање деце је између осталих највиша ставка породичног буџета.

У Јапану постоје јавне и приватне школе. Образовање у јавним школама је бесплатно, а родитељи морају да деци обезбеде униформу, хра-

ну, сет за математику и калиграфски сет (четка, црно мастило и папир за исписивање јапанских слова, знакова „кана“ и карактера „кањи“).

Основно школско образовање подељено је у три главне категорије: основни предмети, морално образовање и специјалне активности. Девет основних предмета су: јапански језик, друштвене науке, природне науке, науке о животној средини, музичка култура, уметност и рукотворине, домаћинство и физичко васпитање. Посебан предмет у оквиру обавезних је и морал. Ваннаставне активности имају велику улогу у образовању, а подразумевају организовање разних клубова: спортских, културних, уметничких, организовање разних фестивала, такмичења и слично.

Наставници често тестирају децу, односно њихово знање. Сврха тестова је евалуација ученика и ефикасност самог образовања. Ученици према Закону о школском образовању обавезно користе уџбенике. На основу интелектуалних способности деце основно образовање промовише, пре свега, развој индивидуалности, развој личности и способности за постизање следећих циљева: формирање ментално и физички здраве личности, формирање основних фундаменталних особина грађана, способност прилагођавања социјалних промена, поштовање културе и традиције и очување националног идентитета.

Средње образовање одликује постизање неке од следећих циљева:

- развијање потребе за самосталношћу код ученика и њихових способности да се прилагоде променама у окружењу,
- изучавање географије и историје као обавезних предмета чиме се утиче на развој квалитативних односа према природи, сопственом народу и припадницима других нација,
- упознавање и укључивање оба пола у активности везане за функционисање домаћинства, кроз сарадњу оба партнера, одговорног родитељства и развијање личности у циљу посвећености породици,
- развој способности и ставова заснованих на информацијама које друштво које је у том смислу оријентисано користи захваљујући технолошком развоју,
- постојање различитих културних, научних, уметничких или спортских клубова у којима деца могу провести време на начин који им одговара.

Иако је у школском програму акценат стављен на савладавање градива које је предвиђено наставним планом и програмом, током године се одржава велики број манифестација са намером да се на неки начин улепша живот у школама. Стим у вези одржавају се бројна спортска такмичења, музичке и позоришне свечаности у којима учествују ученици, као и обавезни „бунка-саи“ (фестивал културе) када ученици са професорима поред забавних и културних садржаја организују и тезге где се нуди храна коју сами припремају. Због тога, за добру организацију и припрему пред

наступ, ученици се организују у разне клубове који се третирају као обавезна посленаставна активност.

Оно што је можда посебно интересантно, јесте то да се у школама могу организовати разне врсте догађаја:

- церемонијални догађаји (церемоније приремања чаја, аранжирање цвећа, разни приједи, обележавање годишњица...),
- културни догађаји (ликовне и књижевне представе, изложбе, музички и филмски фестивали...),
- спортски догађаји здравље и сигурност (разна спортска такмичења, здравствени прегледи, сигурност у саобраћају, превентивне активности у случају земљотреса, пожара, поплава...),
- путовања (излети, школске екскурзије, посете ботаничким баштама, јапанским вртovima...),
- радни волонтерски догађаји (активности око уређења школа, дворишта, радна ангажовања и слично).

Литература

Јапан уздуж и попреко. Подгорица, 1995.

Кицошев, С. (1996). *Азија, државе и регије*. Нови Сад.

Група аутора (2006). *Talking about Japan*. Токуо.

Japan Almanac (2006)

МЕХТ (2006). *Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology*.

Токуо